

- 12. Az alábbi feladat a manufaktúrákhoz kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján mutassa be az angol textilipari manufaktúrák kialakulását, azok működését! Válaszában térjen ki a céh és manufaktúra alapvető különbségeire!**
(rövid esszé)

Szempontok	Műveletek, Tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja az angol textilipari manufaktúrák kialakulását, azok jellemzőinek bemutatásával. A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó elhelyezi az angol textilipari manufaktúrák kialakulását térben és időben. T Angliában alakult ki a 17. században.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét fogalmakat: pl. kapitalizmus, tőke, eredeti tőkefelhalmozás, kereslet, bér munkás, bekerítések, posztó, munkamegosztás.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépülnek a mellékletekből kikövetkeztethető információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Rögzíti, hogy a bekerítések nyomán a földesurak összefüggő magánbirtokokat alakítottak ki, ahol juhokat tenyésztettek. A gyapjú fontos alapanyaga volt a textilipari manufaktúráknak. T Helyes megállapítást tesz a manufaktúrák működésével kapcsolatban: részekre bontott munkafolyamatok, munkamegosztás dolgozók között, bér munka alkalmazása. T Megállapítja, hogy a növekvő népesség kapcsán egyre nagyobb kereslet alakult ki, amit a céhek már nem tudtak kielégíteni. (pl: megállapítja, hogy a növekvő népesség oka, hogy az Újvilágból behozott magasabb tápértékű termények csökkentették az alultápláltságot Európában).	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó válaszában bemutatja a manufaktúrák kialakulásának, gyors terjedésüknek okait. T Az angliai szabad bérleti rendszer (az Európa-szerte jellemző földesúr-jobbágy viszonytal szemben) lehetővé tette a földbérleti szerződések felbontását, a területek nagy egységekbe tagolását ("bekerítések"). A vállalkozó földbirtokosi (gentry) és a jómódú paraszti (yeomanok) réteg juhtenyésztésbe kezdve, nagy mennyiségben látta el a piacot jó minőségű gyapjával. T Röviden leírja, mi a manufaktúra. Pl: A manufaktúrákban a termelőeszközök, a termelése helye, a feldolgozandó nyersanyag és a termékek is a tőkés tulajdonát képezték, aki a munkát bér formájában fizette meg. A termelésbe bevontak - különböző munkafolyamatokat segítő - mechanikus szerkezeteket is, azonban a munkafolyamatok	0-8 [nem adható: 1 és 5]

	<p>többségét (az ipari forradalmak gépesítési korszakáig) kézzel végezték (manu facere - kézzel csinálni).</p> <p>T A textilipari manufaktúrák elterjedésében nagy szerepe volt textilárak árának megnövekedése Európa szerte.</p> <p>T Az eredeti tökefelhalmozás nyomán felszabadult parasztok nagy része a városokba áramlott, így biztosítva a szükséges munkaerőt a manufaktúrák számára.</p> <p>T A textilipar kevés tökeigénye volt az egyik oka annak, hogy elsőként itt jelentek meg a manufaktúrák.</p> <p>T A céhek minőségorientált termelés módja nem volt képes kielégíteni az európai keresletet. A manufaktúrák ezzel szemben alkalmasak voltak tömegtermelésre.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

- 13. A következő esszé feladat Athén és Spárta összehasonlításáról szól. A források és saját ismeretei és az atlasz segítségével tárja fel, hogy milyen hasonlóságok, illetve különbségek voltak az ókori Hellász két legnagyobb városállama között!**

(hosszú esszé)

Szemponatok	Műveletek, Tartalmak	Pont
Feladatmegértés	Bemutatja Athén és Spárta államszervezetét, illetve irányítását. Összehasonlítást tesz a két városállam közigazgatása és hadvezetése között.	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó elhelyezi a történelmi eseményeket térben és időben.</p> <p>T Rögzíti, hogy az ókori Hellász a Balkán-félsziget déli részén (Athén – Attika-félsziget, Spárta – Peloponnészosz-félsziget), Kis-Ázsia nyugati partvidékén és az Égei-tenger szigetvilágában helyezkedik el. Illetve, hogy a városállamok fénykora a Kr.e. 5 századra tehető.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen alkalmazza az általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. népgyűlés, arisztokratikus köztársaság, arkhón, sztratégosz, demokrácia, arisztokrácia, démosz, geruszia, ephorosz, héliiaia, areioszpagosz, bulé, phülé-rendszer, osztrakizmosz, phalanx, helóta, dór, akháj, jón stb.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Megállapítja, hogy az athéni demokrácia legfőbb szerve a népgyűlés volt, melyben a polgárok közvetlenül vehettek részt. A népgyűlés tagjaiból sorsolták az esküdtbíró és a tanács tagjait is.</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]

	<p>T Kifejti, hogy Spártában arisztokratikus köztársaság alakult ki, ahol a népgyűlés korlátozott jogkörrel rendelkezett, a hatalmat leginkább az évente választott ephoroszok gyakorolták.</p> <p>T Leírja, hogy Spártában meghatározó volt a katonai nevelés, a legnagyobb dicsőség annak járt, aki hazájáért, csatában esett el.</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a két városállam berendezkedése közti különbségeket.</p> <p>T Rögzíti, hogy a spártai népgyűlésben (apella) a spártaiak csak a vének tanácsa (geruszia) által beterjesztett javaslatokat véglegesíthették, ráadásul a geruszia nem megfelelő döntés esetén feloszlathatta az apellát. Ezzel szemben az athéni népgyűlésben (ekklészia) valódi politikai viták zajlottak, itt születtek a fontosabb döntések. A törvényelőkészítő munkát a polgárok közül sorsolt ötszázak tanácsa (bulé) végezte.</p> <p>T Rögzíti, hogy a Kr. e. V. század közepére Athénban (Attikában) kiszélesedett a démosz politikai szerepe, kiformalódott a korai demokrácia, míg Spárta (Lakónia) arisztokratikus berendezkedésű maradt (erősen katonai jelleggel), egy szűk réteg gyakorolta a hatalmat.</p> <p>T Rögzíti, hogy Spártában a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalom összefonódott. Lakónia élén két, örökletes hatalommal bíró király állt, háborúban ők vezették a hadakat. Attikában a 10 sztratégoszt (hadvezért) a népgyűlés választotta, akár többször is (így tölthette be ezt a tisztséget Periklész 15 éven keresztül). Miután az Areioszpagosz jogkörét csökkentették, a törvények végrehajtását a bulé ellenőrizte.</p> <p>T Míg az athéni földrajzi elhelyezkedése, aktív kereskedelme, társadalmi berendezkedése (pl. metoikoszok polgárrá válása) révén viszonylag nyitott társadalom volt, addig a spártai militáris társadalomszervezet egyértelműen zárt jelleget öltött.</p> <p>T Leírja, hogy Spártában a leigázott helóták száma sokszorosa volt a spártai polgárokénak, ezt tette szükségessé a katonaállam létrehozását, amit azonban csak erős központi hatalommal lehetett fenntartani.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0-12 [nem adható: 1 és 7]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

- 14. A feladat a harmincéves háborúhoz kapcsolódik. Mutassa be a források és ismeretei segítségével, milyen fő konfliktusok befolyásolták a háború menetét! Válaszában térjen ki részletesebben a vallási kérdések szerepének alakulására a háború során!**
(rövid esszé)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a harmincéves háború egyes szakaszainak fő konfliktusait. A vizsgázó nem a hadieseményeket részletezi.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a harmincéves háború 1618-1648 között zajlott (1618: második defenesztráció Prágában; 1648: vesztfáliai béke), főleg német területeken, de Európa nagy részére kiterjedt.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. hadsereg, háború, konfliktus, protestáns, katolikus, defenesztráció, ellenreformáció, rendi jogok, Katolikus Liga, Protestáns Unió stb.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat és következtetéseket von le belőlük. T Az ábra alapján megállapítja, hogy a konfliktusok főleg a Habsburg Birodalom és több európai állam között alakultak ki. T Rögzíti, hogy ezek egyaránt voltak rendi, vallási, és nagyhatalmi jellegűek. T A kép alapján megemlíti, hogy a háború első szakasza a csehországi defenesztrációval, azaz a Habsburg kormányzók ablakon való kidobásával indult, ami végül a birodalom elleni háborúba torkollott. Ennek az eseménynek vallási és rendi indítékai is voltak.	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó megemlíti az egyes konfliktusforrásokat, és részletesebben beszél a vallási ellentétek szerepéről. T Rögzíti, hogy a defenesztráció elsődleges kiváltója a Habsburg császár (II. Ferdinánd) erőszakos ellenreformációs intézkedései voltak, melyek a többségében protestáns Csehországban nagy felháborodást váltottak ki. T A csehek mozgalma sok protestáns államot ösztönzött a Habsburgok elleni fellépésre, a háború elején még fontos szerepet játszott a vallási hovatartozás. T Megemlíti, hogy a Habsburgok fennhatósága alatti államokban a protestantizmus védelme összekapcsolódott az abszolutizmus elleni rendi küzdelemmel (pl. Csehország, Magyarország) vagy a csehek oldalán beavatkozó protestáns	0-8 [nem adható: 1 és 5]

	<p>hatalmak egyszerre szálltak harcba a protestantizmus védelme és a Habsburgok visszaszorítása érdekében.</p> <p>T A katolikus Franciaország belépésekor már egyértelműen háttérbe szorultak a vallási érdekek, a franciák a katolicizmus ügyét alárendelték a nagyhatalmi törekvéseiknek.</p> <p>T Az 1648-as vesztfáliai béke rendezte a vallási és a nagyhatalmi ellentéteket, a rendi ellentétek különbözőképpen oldódtak meg az egyes államok esetén (pl. Magyarország – rendi kormányzás, Csehország – abszolutizmus).</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

- 15. Az alábbi feladat a nagy földrajzi felfedezésekhez kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján ismertesse a portugálok és a spanyolok legfontosabb hódításait, majd mutassa be a két ország közötti viszonyt, konfliktusokat a felfedezések alatt és azt követően!** (hosszú esszé)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a források és saját ismeretei alapján bemutatja a spanyolok és a portugálok szerepét a nagy földrajzi felfedezések időszakában, majd vázolja a köztük létrejövő konfliktusokat.	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy a földrajzi felfedezések elsőként Spanyolországból és Portugáliából indultak meg, a XV-XVI. század fordulóján.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. iránytű, karavella, aranyéhség, Santa Maria, Pinta, Nina, Újvilág, konkvisztádor, kereskedelmi telep, tordesillasi szerződés, zaragozai szerződés, ültetvények, világkereskedelem, egyházi misszió, stb.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Források alkalmazása	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Rögzíti, hogy 1479-ben Aragónia és Kasztília egyesülésével, illetve 1492-ben a reconquista befejezésével egy igen erős új állam, az egységes Spanyolország jött létre. Még ez utóbbi esemény évében indult el első útjára Kolumbusz Kristóf.</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]

	<p>T Leírja, hogy az 1494-es tordesillasi szerződésben az Atlanti-óceánon áthúzódó észak-dél irányú vonal mentén (nyugati hosszúság 48°) osztották fel egymás közt spanyolok és portugálok az újonnan felfedezett területeket. Megemlíti, hogy az 1527-es zaragozai szerződés a Csendes-óceánnal kapcsolatos vitákat oldotta meg (pl. Fűszer-szigetek).</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgáló helyesen mutatja be a spanyolok és a portugálok között felmerülő konfliktusokat.</p> <p>T Említést tesz a felfedezéseket kiváltó aranyéhségről, hogy a „mesés Kelet” az árucikkei révén kiszípolyozta az aranyat Európából és a kimerülő európai felszíni bányák már nem voltak képesek ezek pótlására.</p> <p>T Említi a felfedezéseket segítő technikai újításokat: a portugál Tengerész Henrik hajós akadémiaja, karavella és az iránytű használata.</p> <p>T Beszámol a portugál felfedezésekről, melyeknek célja India elérése volt Afrika – és ezáltal az oszmán magas adók – megkerülésével vagy rögzíti, hogy Bartolomeo Diaz 1487-ben érte el a Vihar-fokot (későbbi Jóreménység foka), 1498-ban pedig Vasco da Gama Afrika megkerülésével eléri Indiát és átveszik az ottani kereskedelem feletti hatalmat.</p> <p>T Említést tesz az olasz származású Kolumbusz Kristófról, Amerika felfedezőjéről, aki a spanyolok megbízásából indul el három hajójával, (Santa Maria, Pinta, Nina), hogy nyugatnak tartva elérje Indiát. Egész életében azt hitte, Indiába jutott el, holott valójában egy új kontinenst fedezett fel.</p> <p>T Rávilágít arra, hogy a két szerződés jórészt a spanyoloknak kedvezett, köszönhetően VI. (Borgia) Sándor pápának, aki spanyol származású volt, így a spanyolok pártját fogta vagy a pápa a szerződések során nem csak békét kívánt szolgáztatni, hanem érdeke is fűződött a konfliktus elsimításához: célja volt az őslakosok hittérítése, egyfajta misszió indítása az Újvilágba.</p> <p>T Megállapítja, hogy a földrajzi felfedezések megindításától kezdve a két ország évszázadokig konfliktusban állt, 1580-1668 között a spanyolok átmenetileg a portugál trónt is elfoglalták. Leírja, hogy a konfliktusok abban gyökereztek, hogy a portugálok féltették az Indiában megszerzett pozícióikat, hiszen a spanyolok célja is eredetileg India megszerzése volt.</p> <p>T (Röviden kitérhet a konkvisztádorok fellépésére Amerikában és az ottani berendezkedésre: ültetvényes gazdálkodás, bányászat, az őslakosok leigázása.)</p>	<p>0-12 [nem adható: 1 és 7]</p>

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

- 16. A feladat a magyarok kalandozásaiival kapcsolatos. A források és saját ismeretei alapján mutassa be, hogy miért voltak sikeresek ezek a zsákmányszerző hadjáratok!**
(rövid esszé)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a magyar kalandozásokról beszél, esszéjén látszik, hogy tisztában van a magyar honfoglalás eseményeivel, illetve a nomád életforma jellemzőivel.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó elhelyezi a történelmi eseményeket térben és időben. T A kalandozások 860-870 között kezdődtek, és nagyjából 970-ig tartottak, főként nyugati irányban. Legfontosabb vereségek: 933 Merseburg; 955 Augsburg.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja az általános és témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a témához kapcsolódó konkrét fogalmakat pl.: kalandozás, törzs, zsákmányszerzés, visszacsapó íj, kopja, bekerítési taktika, nemez, nomád harcmodor, könnyűlovas, kengyel, pogány, stb.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források alkalmazása	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat és következtetéseket von le belőlük. T Az első forrás alapján megállapítja, hogy a magyarok harci taktikája a nomád harcmodor volt, a bekerítési technika, illetve sokszor cselt alkalmaztak. Leírja, hogy a nomád harcmodor gyorsan mozgó, könnyűlovas, visszacsapó íjjal és kopjával felszerelt, gyengén páncélozott egységekre épített. T Az atlasz segítségével megállapítja, hogy a magyarok kalandozásainak fő iránya Nyugat-Európa volt, levonja a következtetést, hogy ennek oka az, hogy frank utódállamok között viszály alakult ki, és ezért könnyedén győzelmet arattak. Felismeri, hogy a német államok megerősödése vetett véget a kalandozásoknak.	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó alapvetően arra összpontosít, hogy mi okozta a magyarok sikereit a kalandozások során. T Rögzíti, hogy a Frank Birodalom felbomlásával, hatalmi vákuum alakult ki Nyugat-Európában vagy leírja, hogy a magyarok jól használták ki a különböző európai fejedelmek konfliktusait, sokszor azok hívására indultak nyugat felé. T Rögzíti, hogy a magyarok nomád, cselekre és könnyűlovasságra épülő harcmodora ismeretlen volt a nyugat-	0-8 [nem adható: 1 és 5]

	<p>európai hadseregek számára, ezért a meglepetésszerű támadásokkal sokáig sikereket tudtak elérni <i>vagy</i> leírja, hogy a nomád harcmodor addig volt működőképes, míg nyugaton ki nem ismerték és meg nem találták az ellenszerét. Emellett megemlíti, hogy a visszacsapó reflexij és a kengyel önmagukban is új hadtechnikai eszközök voltak, ezek ötvözése (átmenetileg) biztosította a fölényüket.</p> <p>T Leírja, hogy a kalandozó magyarok sokáig rettegésben tartották Európát, és igen messzi vidékekre, Bizáncig, illetve Hispániáig is eljutottak.</p> <p>T Megemlíti, hogy a kalandozásoknak az összefogó európai államok ellen elszenvedett merseburgi (933) és augsburgi (955) vereségek vetettek véget <i>vagy</i> leírja, hogy a kalandozásokat követően a magyarság fennmaradása szempontjából kulcskérdés volt, hogy képesek voltak szakítani a nomád hagyományokkal és betagozódni a keresztény Európába.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

17. A következő feladat a középkori magyar nemesség történetéhez kapcsolódik. A források és ismeretei felhasználásával kiváltságaik, belső tagolódásuk és a XIII-XV. századi magyar uralkodó(k)hoz való mindenkori viszonyuk alakulásán keresztül mutassa be a magyar nemesi réteg jogi egységesülésének, renddé alakulásának folyamatát! (hosszú esszé)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó kiváltságaik, csoportjaik és királyhoz fűződő hatalmi viszonyaikon keresztül a magyar nemesség XIII-XV. századi jogi egységesülésének folyamatát, renddé alakulását mutatja be.	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó elhelyezi a folyamatot térben és időben.</p> <p>T A folyamat szintereként a Magyar Királyságot, időszakként a XIII-XIV. századot jelöli meg.</p> <p>T Rögzíti, hogy az Aranybulla 1222-ben, az ősiség törvénye 1351-ben keletkezett.</p> <p>T Helyesen datálja egyes királyok uralkodásának dátumait (II. András [1205-1235], IV. Béla [1235-1270], Károly Róbert [1310-1342], Luxemburgi Zsigmond [1387-1437], Hunyadi Mátyás [1458-1490] és egyéb eseményeket (1232 – kehidai oklevél, 1267 – nemes és báró megnevezések).</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó megfelelően alkalmazza a szaknyelvet.</p> <p>T Szakszerűen alkalmazza az alábbi fogalmakat:</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

	<p>vitéz, várjobbágy, adómentesség, ősiség, királyi tanács, királyi vármegye, nemesi vármegye, ispán, nádor, bannum jog, pallos jog, szerviens, bandérium, feudális, hűbéres, familiaritás, báró, kiskirály, országgyűlés, rend, stb.</p>	
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, hivatkozik rájuk és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Az első szöveges forrás alapján ír a feudális, keresztény magyar államberendezkedésben alkalmazott szolgálati birtokokról és a földesurak kiváltságos szerepéről <i>vagy</i> felismeri, említi a nyugati hűbéri rendszer „familiaritásnak” nevezett torzult magyar változatát.</p> <p>T A táblázat alapján a vizsgázó felismeri, hogy a kiváltságos réteg (jogilag) a XIII. század végére egységesült. Utal társadalmon belüli kis arányukra és kiemeli személyükben szabad voltukat.</p> <p>T A második szöveges forrásban ráismer (I. Lajos 1351-es törvényiben leírt) ősiség fogalmára, ismerteti tartalmát, rámutat annak évszázadokig meghatározó szerepére.</p> <p>T A kép alapján említi a földesúri rétegek (királyi és nemesi) bandériumokat irányító katonai szerepét <i>vagy</i> a Sárkány-rendre, illetve Mátyás példájára utalva említi, hogy az uralkodók a bárók és nagybirtokosok hatalmának ellensúlyozására gyakran emeltek maguk mellé alacsony származású (később dinasztikus jelentőségű) köznemeseket.</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó alapvetően a jogilag nemesi réteg kialakulását, kiváltságaikat, csoportjaikat, azok királyokhoz való viszonyát mutatja be.</p> <p>T Említi a király és a földbirtokosi rétegek hatalmi viszonyát az egész korszakban meghatározó familiáris jelleget: nem a nyugati jellegű (földadományon nyugvó) hűbéri lánc alakult ki, hanem nagybirtokosok és kis-, középbirtokosok között létrejövő katonai szolgálaton, hűségen alapuló kapcsolatok alkottak hatalmi hierarchiát.</p> <p>T Definiálja a földbirtokosok nemesnek nevezett rétegét (A teljes kiváltságos réteget átfogó, egységes „nemes” szóhasználatot IV. Béla 1267-es rendeletétől datálhatjuk.):</p> <ul style="list-style-type: none"> • a társadalom egészéhez képest szűk számú, személyükben szabad, adómentességi kiváltsággal bíró, katonai szempontból jelentős, származási alapon szerveződő, vezetői társadalmi csoport. (Említhető a pallosjog, mint ítélkezési jog és az adószedési feladatok is.) <p>T Leszögezi, hogy II. András korára a patrimoniális királyi hatalom meggyengül, 1222-ben a főleg vitézekből kialakuló szerviensi (középbirtokos) réteg és az idegeneknek adott méltóságok ellen tiltakozó nagybirtokosok nyomására adta ki az Aranybulláját.</p>	0-12 [nem adható: 1 és 7]

	<p>A bullában eleget tett a szerviensek követeléseinek, ebből néhányat megemlít:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katonai szolgálataikért (csak védelmi kötelezettségük volt, támadó hadjáratokban a király költségére vettek részt) adómentesség kaptak („vérrel adóztak”). • Bírói ítélet nélkül nem voltak elfoghatóak, csak a király (/nádor) ítélkezhetett felettük. • Látogatásai során az uralkodó önkényes módon nem élhette fel uradalmuk készleteit • Szabadon végrendelkezhettek • A király a 31. cikkelyben ellenállási joggal ruházta fel a szervienseket, bárókat és az egyház képviselőit. (A bullát 1231-ben újítták meg először: az ellenállási jog az esztergomi érsek személyére szűkölt.) <p>A tisztségek és földek adományozásáról cikkelyek és egyéb rendelkezések ebben az esszében nem relevánsak.</p> <p>T Felismeri, hogy az 1232-es kehidai szabadságlevél kiadását (melyben a szerviensek helyi szinten (a megye keretein belül) jogot kaptak érdekeik közös védelmére; alispán és szolgabíró választására) a nemesi vármegye kialakulásának kezdetének tekintjük.</p> <p>T Beszámol az 1351-es törvények a nemesség számára meghatározó vonatkozásairól: Az Aranybulla újbóli megerősítésén túl, a köznemességet az „egy és ugyanazon szabadság” elve szerint jogilag (!) egy szintre emelte a bárókkal. (Ennek gyakorlatban nem tudtak érvényt szerezni.)</p> <p>T Megmagyarázza az ösiség (avicitas) törvényét, miszerint a föld nem az adott nemes, mint személy tulajdona, hanem vérségi (nemesi) közösségé (őseié és majdani leszármazottaié), ezért ő maga csak korlátozottan rendelkezhet vele. Ezzel az uralkodók a kisbirtokosok nagybirtokosi önkénytől való védelméből politikai tőkét kovácsol(ha)ttak vagy említi a kiskirályok (Károly Róbert általi) és bárók hatalmának (L. Zsigmond ill. I. Mátyás-féle) le-letörését és utal a köznemesség fokozatos felemelésére, megerősödésére.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

18. A következő feladat a magyar reformációhoz kapcsolódik. A források és atlasz segítségével ismertesse, hogy a reformáció mely irányzatai voltak jellemzőek a magyar, illetve az erdélyi társadalomra! Válaszában térjen ki e térnyerés gyorsaságának technológiai alapjára! (rövid esszé)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a reformáció irányzatairól, és azok gyors terjedésének okáról ír.	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Helyesen leírja, hogy a reformációt Luther fellépésétől, 1517-től számítjuk, és ez rendkívül gyorsan a magyar területekre is beszivárgott.</p> <p>T Megállapítja, hogy a reformáció a wittenbergi egyetemről indult, de egy évtizedeken belül szinte egész Európára, így a Királyi Magyarországra, a Török Hódoltságra, és a későbbi Erdélyi Fejedelemségre is kihatott.</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. reformáció, lutheránus/ágostai, unitárius/antitrinitárius, könyvnyomtatás, kálvinizmus, református/helvét, evangélikus, katolikus, ortodox, szászok, ellenreformáció, román, székely, stb, .</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T A térkép alapján megállapítja a reformáció fő irányzatait a térségben: lutheránus, kálvinista és unitárius.</p> <p>T Ez alapján megfelelően helyezi el a különböző irányzatok törzsterületeit: lutheránus és kálvinista főleg középső országrész, a Hódoltság területe, a szászok Erdélyben, az unitárius főképp Erdélyben. A székelyek katolikusak maradtak, a románok az ortodox hitet követték.</p> <p>T Erdély vallási sokszínűségét példázva megemlíthet erdélyi uralkodókat (pl: János Zsigmond unitárius volt, Bethlen Gábor református).</p> <p>T A szöveges forrásból helyesen következtet Gutenberg könyvsajtójára, mely radikálisan felgyorsította a könyvterjedést a kódexmásolással szemben.</p> <p>T Az előbbi megállapításból helyesen ismeri fel, hogy ezáltal a könyvek kiadásának monopóliuma kikerült a katolikus egyház kezéből.</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó leírja az eseményeket alakító tényezőket a magyar reformáció kapcsán.</p> <p>T Leírja, hogy a Habsburg dinasztia hithű katolikus volt, így az uralkodóházhoz közeli főurak körében nem terjedt a reformáció. Később jelentős szerepet vállaltak a rekatolizációban.</p> <p>T Rögzíti, hogy a világtörténelemben először Erdélyben, az 1568-as tordai országgyűlés alkalmával mondták ki a protestánsok szabad vallásgyakorlását vagy az 1568-as tordai országgyűlés Erdélyben négy, ún. bevett vallást (katolikus, evangélikus, lutheránus, unitárius) fogadott el.</p> <p>T Leírja, hogy a XVI-XVII. századi (3 részre szakadt) Magyarországon a török jelenlétének is köszönhetően könnyedén hódított teret a reformáció. A magyarság körében a kálvinizmus terjedt el főként, míg a német lakosság a lutheránus tanokat követte.</p> <p>T Következményként kitér arra, hogy a teljes vallásszabadság csupán Erdélyben maradt a későbbiekben, emellett a Királyi Magyarországon, és a Habsburg hű nemesek körében jelentős maradt a katolicizmus. A török kiűzését követően a Hódoltság területén erőteljes rekatolizációt folytatott az udvar.</p>	0-8 [nem adható: 1 és 5]
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

- 19. A következő feladat Bethlen Gábor külpolitikájához kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján térjen ki Bethlen Gábor főbb külpolitikai törekvéseire!** (hosszú esszé)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Bethlen Gábor külpolitikájáról ír.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M Térbeli, időbeli sajátosságok meghatározása</p> <p>T Az esszé tartalmazza Bethlen uralkodásának idejét (1613-29), valamint utal a három részre szakadt Magyarország helyzetére és az Erdélyi Fejedelemségre (Gyulafehérvár központtal). Megemlíti az alábbi időpontokat: 1620 Fehérhegyi csata; 1621 nikolsburgi béke</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.	0-6 [nem]

	<p>T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. reform, állam, abszolutizmus, merkantilizmus, harmincéves háború, protestáns, rendek, fejedelemség, stb.</p>	<p>adható: 1 és 4]</p>
<p>Források használata</p>	<p>M A válaszba beépülnek a mellékletekből kikövetkeztethető információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le.</p> <p>T A kép alapján leírja, hogy Bethlen elveszi a brandenburgi választófejedelem hűgát, Brandenburgi Katalint. Mindez csak azután történt, hogy a császár visszautasította a hűgára vonatkozó leánykérést.</p> <p>T Az első forrás alapján leírja, hogy Bethlent az ország fejedelmévé, majd királyává választották, azonban mivel így Erdélyről kellett volna lemondania, valamint ezzel egész Magyarország a török hűbéresévé vált volna, visszautasította a címekeket.</p> <p>T A második forrás alapján kitér arra, hogy a harmincéves háborúba is becsatlakozott a Habsburgok ellen, próbálva ezáltal gyengíteni a hatalmukat. Mindkét belépés alkalmával (cseh és dán szakasz) béke zárta le a konfliktust, megerősítve Bethlent addig megszerzett pozícióiban.</p>	<p>0-10 [nem adható: 1 és 6]</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M A vizsgázó bemutatja Bethlen Gábor külpolitikájának főbb vonásait.</p> <p>T A vizsgázó leírja, hogy Bethlen elsődleges külpolitikai célja Erdély és Magyarország egyesítése, valamint megemlíti azt is, hogy ennek érdekében mind a törökkel, mind a Habsburgokkal való összefogásra is hajlandó lett volna.</p> <p>T A vizsgázó leírja, hogy az első nagy lehetőség a harmincéves háború során a cseh szakaszban (1619) adódott azonban miután sikerült megszerezni a magyar koronát a helyzet megfordult mivel Bethlen semmilyen támogatást nem kapott a magyar rendektől.</p> <p>T Megállapítja, hogy Bethlen az ország érdekében (hogy ne szolgáltatssa ki az egész országot a töröknek, akinek vazallusa volt) visszautasította a magyar koronát.</p> <p>T Rögzíti, hogy a fehérhegyi vereséget követően (1620) sikerült kiegyeznie a császárral, megkötve a számára előnyös nikolsburgi békét (1621).</p> <p>T Rögzíti a sikertelen leánykérést, ami már csak azért sem valósulhatott meg, mivel a Habsburgok szinte ingyen adták volna a magyar területeket a kezére.</p> <p>T Rögzíti, hogy a harmincéves háború dán szakaszában újra próbálkozik Bethlen, azonban a hadjárat ismét csak kisebb sikereket hoz, újra kénytelen ékét kötni.</p>	<p>0-12 [nem adható: 1 és 7]</p>

	T Megállapítja, hogy bár Bethlen belpolitikája felvirágoztatta Erdélyt, legfontosabb külpolitikai céljait nem sikerült megvalósítania. (16 évnyi uralkodás után, 1629-ben meghalt).	
Nyelvhelyesség, megszerkesztettség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

20. A feladat a felvilágosult abszolutizmusra vonatkozik. Saját ismeretei, valamint a források segítségével mutassa be Mária Terézia 1750-es években végbevitt gazdasági reformjait! (Válaszában térjen ki azok kiváltó okaira is!) (rövid esszé)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia 1750-es évekbeli gazdasági reformjait és azok hatásait mutatja be.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy Mária Terézia 1740-80 között uralkodott az Magyar Királyságban és a Habsburg örökös tartományokban (Német-római Birodalomban nem!). Évszámhoz köti Lajtvántúl nemességének megadóztatását (1751), valamint a vámrendeletet (1754).	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. védővámrendszer, vámrendelet, kettős vámhatár, országgyűlés, rendelet, felvilágosult abszolutizmus, adómentesség, rendek, merkantilizmus, export, import, stb.	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Rögzíti, hogy Mária Terézia megadóztatta a Lajtvántúl nemességét és papságát, ami az első lépés a feudális társadalmi rend felszámolása felé. T Rögzíti, hogy a magyar nemesség nem volt hajlandó adót fizetni. Részben a kieső jövedelem pótlására, nagyjából a kor merkantilista szemléletének megfelelően és a birodalmi érdekeket a magyar felé helyezve vámhatárt húzott az örökös tartományok és a Magyar Királyság közé, ezzel egy időben létrejött a külső védvám rendszer is. Ez a magyar kárára az egész birodalom gazdaságának számára volt előnyös.	0-6 [nem adható: 1 és 4]
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a kiváltó okokat, valamint a gazdasági reformokat. T Rögzíti, hogy két fő oka volt a gazdasági reformoknak: Egyrészt Poroszország egyre erősebbé vált, ezért erősíteni	0-8 [nem adható: 1 és 5]

	<p>kellett a hadsereget. Másrészt (az osztrák örökösödési háborúban) elveszett Szilézia, amely a Birodalom legiparosodottabb tartománya volt.</p> <p>T Rögzíti, hogy Mária Terézia állandó, egységes felszerelésű (zsoldos) hadsereget akart létrehozni, mindez pedig csak a jövedelmek emelésével volt lehetséges.</p> <p>T Leírja, hogy Mária Terézia a Lajtántúl megadóztatásával jelentősen növelte a kincstár bevételeit <i>vagy</i> a Magyar Királyságban ezt nem tudta megtenni, mivel a nemesség ragaszkodott a kiváltságaihoz, ezért közvetve, vámokon keresztül igyekezett ezt megtenni.</p> <p>T Bemutatja a kettős vámrendszer lényegét: egyrészt védte a birodalom iparát a külső árucikkektől, másrészt a birodalmon belül belső vámhatárt húzott, ami munkamegosztást eredményezett Magyarország és az örökös tartományok között.</p> <p>T Tesz egy megállapítást a belső vámhatárral kapcsolatban, pl. Mária Terézia ezzel a birodalmi gazdasági érdekeket érvényesíthette <i>vagy</i> a Magyar Királyság ennek hatására a Birodalom mezőgazdasági ellátója lett.</p> <p>T Megállapítja, hogy a külső, protekcionista vámrendszer megfelelt a korszak gazdasági elképzeléseinek, és elsősorban a belső piacot és a Birodalom iparát védte.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

- 21. A kiegyezés alternatívái és a kiegyezést övező viták. A források és saját ismeretei alapján mutassa be a kiegyezéshez fűződő vitákat, valamint a kiegyezés alternatíváit!** (hosszú esszé)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a kiegyezés alternatíváiról, valamint a közvetlen előzményekről ír. Válaszában kitér a kiegyezést övező vitákra is.	0-8
Tér és idő	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy a kiegyezés a Habsburg Birodalom és a Magyar Királyság között jött létre, a folyamat az 1860-as években zajlott. Megemlítheti a következő évszámokat: 1859 (solferinói vereség), 1865 (Húsvéti cikk), 1866 (königgrätz-i csata), 1867. június 8. (kiegyezés).</p>	0-4 [nem adható: 1 és 3]
Szaknyelv	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. passzív ellenállás,</p>	0-6 [nem adható: 1 és 4]

	Bach-korszak, neoabszolutizmus, provizórium időszaka, októberi diploma, februári pátens, dunai konföderáció terve, kis- és nagy német egység, Húsvéti cikk, dualizmus, trializmus, nemzetiség, emigráció stb.	
Forráshasználat	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T A februári pátens szövege alapján megállapítja, hogy az októberi diploma utáni rövid centralizációs kísérletek a februári pátenssel bezárólag végleg megbuktak.</p> <p>T A vizsgázó ismerteti Kossuth dunai konföderációs tervét, amelyben egyértelműen elutasítja az uralkodóval való ki-, illetve megegyezést.</p> <p>T Deák Húsvéti cikke az enyhülést mutatja magyar oldalról, ennek hatására kezdődött meg a bécsi udvar közeledése is. Az 1866-os königgrätzi vereséget követően a kiegyezést ellenző hangok háttérbe szorultak mind a Habsburg, mind pedig a magyar oldalon.</p>	0-10 [nem adható: 1 és 6]
Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó röviden elemzi az 1848/49-es szabadságharc leverését követő megtorlások után, a magyarok és az osztrákok között kiéleződött helyzetet, majd leírja a helyzet megírását és az azt körülvevő vitákat.</p> <p>T A magyar nemesség egy része emigrációba, másik része passzív ellenállásba kényszerült. A császár centralizációs, neoabszolutista kísérletei a magyarok ellenszenvét váltották ki. Enyhülés csak az 1860-as évektől indult meg – az 1859-es solferinói vereség hatására.</p> <p>T Ismerteti, hogy a magyar politikai elit tagolt volt a Habsburg-magyar viszony rendezését illetően. A magyar vezető politikusok egy része, így az emigrációban élő Kossuth is elképzelhetetlennek tartotta az osztrákokkal való kiegyezést.</p> <p>T Kossuth dunai konföderációs terve egy, a Habsburgok nélküli állam létrehozását szorgalmazta a Duna-régióban. Azonban felismerte, hogy Magyarország önmagában gyenge a Habsburg és az orosz terjeszkedéssel szemben. Kossuth tervét mind a magyar politikai elit, mind pedig a nemzetiségek elutasították.</p> <p>T A vizsgázó válaszában kitér arra, hogy a nemzetiségek is törekedni kezdtek alkotmányosság jegyében álláspontjuk kifejtésére. Míg a szerbek és a románok területi autonómiát követeltek (pl. Balsescu), a csehek és a horvátok is a trializmusban látták a megoldást, azaz az osztrákokkal és a</p>	0-12 [nem adható: 1 és 7]

	<p>magyarokkal egyenrangú félként kívánták magukat elismertetni.</p> <p>T Deák Ferenc Húsvéti cikke a Habsburgokkal való kiegyezést vetítette előre. A császár engedélyezte a magyar országgyűlés összehívását, valamint az ő érdekeit is szolgálta egy gyors és békés megegyezés, hiszen csapatai Itáliában voltak lekötve (olasz és porosz függetlenségi háborúk).</p> <p>T A kiegyezés végül 1867 tavaszán valósult meg Deák Ferenc közbenjárásával. Kialakult a dualista államszervezet és 1867. június 8-án magyar királlyá koronázták Ferenc Józsefet, és létrejött az 1918-ig fennálló Osztrák-Magyar Monarchia.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos helyesírási vagy nyelvhelyességi hibát.	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM:		16